

KOULUKIUSAAMISTA AMMATILISESSA OPPILAITOKSESSA

**Koulukiusaamisilmion selvittäminen ammattiopisto
Luovin Limingan yksikössä**

Heikki Laurila

**Kehittämishankeraportti
Toukokuu 2008**

**JYVÄSKYLÄN
AMMATTIKORKEAKOULU**

Ammatillinen opettajakorkeakoulu

Tekijä(t) Heikki Laurila	Julkaisun laji Opinnäytetyö	
	Sivumäärä	Julkaisun kieli Suomi
	Luottamuksellisuus Salainen _____ saakka	
Työn nimi Koulukiusaaminen ammatillisessa oppilaitoksessa. Koulukiusaamisilmiön selvittäminen ammattiopisto Luovin Limingan yksikössä.		
Koulutusohjelma Ammatillinen opettajakorkeakoulu, ammatillinen erityisopettajakoulutus		
Työn ohjaaja(t) Leena Heimonen		
Toimeksiantaja(t) Ammattiopisto Luovi, Limingan yksikkö		
Tiivistelmä <p>Tämän kehittämishankkeen tarkoituksena oli selvittää koulukiusaamista erään ammatillisen erityisoppilaitoksen opiskelijoiden näkökulmasta. Työssä selvitettiin opiskelijoiden käsityksiä koulukiusaamisesta koulukiusaamisen syiden kiusaamisen ilmenemisen näkökulmasta. Lisäksi selvitettiin opiskelijoiden kuvauksia kiusaajasta ja kiusatuista, kiusaamistilanteesta poistumisesta, omakohtaisia kiusaamiskokemuksia ja selvitettiin kiusaamisen ennaltaehkäisyä ja oikeaa puuttumistapaa. Selvityksen perusteella oppilaitokselle laadittiin dokumentointilomake kiusaamis- ja väkivaltatilanteiden raportointiin.</p> <p>Selvityksen kohderyhmänä olivat pienen pohjoissuomalaisen erityisammattioppilaitoksen toisen asteen opiskelijat, joita oli tutkimuksessa mukana yhteensä 28. Heidän ikäjakaumansa oli 16 – 50 vuotta. Selvitystyön aineisto oli kerätty kyselylomakkeella ja kirjoitelmalla. Kyselylomakkeessa oli avoimia kysymyksiä, johon vastaajalle oli jätetty tyhjä tila vastauksille. Laadullinen aineisto on analysoitu luokittelemalla vastaukset selvityslöydöittäin.</p> <p>Selvityslöytöjen mukaan koulukiusaaminen jakautui tyttöjen ja poikien osalta henkiseen ja fyysiseen kiusaamiseen. Vastaa- jien mielestä kummatkin sukupuolet käyttivät ensisijaisesti henkistä väkivaltaa, jota seuraa sitten fyysinen toiminta. Vastauksista käy olmi, että ensisijainen koulukiusaamisen syy on opiskelijan jonkinlainen erilaisuus, kuten lihavuus, arkuus, puhetapa tai oppimisvaikeus. Kiusaaja luonnehditaan itsetuho-ongelmaiseksi, sisimmässään heikoksi, huomionkipeäksi ja ”kovaksi jätkäksi”, joka on vielä muita isompi. Kiusaamistilanteesta opiskelijat poistuvat kävelemällä pois tai sitten jollakin muulla tavalla puolustautumalla. Yksi puolustautumistapa on yrittää pussata kiusaajaa. Kirjoitelmien perusteella kiusaami- nen on heidän nykyisessä koulussaan jokapäiväinen ilmiö, jota henkilökunta harvoin huomaa. Lisäksi kiusaamisesta on vaikea puhua henkilökunnalle.</p> <p>Selvitystyön tulosten pohjalta oppilaitokselle on laadittu kehittämistyönä malleja koulukiusaamisen vähentämiseksi ja kou- lukiusaamistilanteiden varalle. Lisäksi kehittämistyönä oppilaitokselle on laadittu lomakemalli koulukiusaamis- ja väkival- tatilanteiden varalle.</p>		
Avainsanat (asiasanat) erilaisuus, koulukiusaaminen, tukea tarvitseva ammatillinen opiskelija		
Muut tiedot		

Author(s) Heikki Laurila	Type of Publication Development projekt	
	Pages	Language Finnish
	Confidential Until _____	
Title School mobbing at a vocational school		
Degree Programme Jyväskylä university of applied sciences. Teacher Education College		
Tutor(s) Leena Heimonen		
Assigned by Ammattiopisto Luovi, Limingan yksikkö		
Abstract <p>The intention of this scholarly thesis was to research school mobbing at a special vocational school. The students were asked why some people mob and how they do it. The students described trouble-makers and their victims and situations of mobbing. This research gives an account of prevent mobbing and interfere in it.</p> <p>The subjects of this research were 28 students of a special vocational school in northern Finland. The students were in second grade age 16 – 50. Research material was obtained through questionnaires and essays.</p> <p>This research shows that there are two kinds of mobbing; emotional and physical. Both girls and boys use mostly emotional mobbing, which leads to physical action. The reason for mobbing is that someone is different: Student might be far or shy, speaks differently or has learning problems. The trouble-makers, those who mob, they have problems with damaging themselves, they are weak inside, they want to be the center of attention, they are rough guys and heavier than others. The mobbing victims walk away from the mobbing situation or try to manage others ways, like kissing the trouble-maker. The essays proves that mobbing in something that happens every day at school. The personnel of school does not notice the mobbing. Besides it is difficult to talk about mobbing to anyone of the personnel.</p> <p>A document for the reporting the situations of mobbing and violence were written up on basis of this research.</p>		
Keywords Mobbing, students vocational school		
Miscellaneous		

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO.....	6
2 KOULUKIUSAAMINEN.....	7
2.1 Miten koulukiusaaminen ilmenee?.....	8
2.2 Kiusaaja vai kiusattu?.....	9
2.2.1 Kiusaajan profiili.....	10
2.2.2 Kuva kiusatusta.....	11
3 KIUSAAMISILMIÖN SELVITTÄMINEN.....	12
3.1 Selvityksen toteuttaminen, tarkoitus ja tutkimusongelmat.....	14
3.2 Selvitysaineiston käsittely ja analysointi ja luotettavuus.....	15
4. SELVITYS LÖYDÖT.....	17
4.1 Tyttöjen ja poikien käyttämiä kiusaamistapoja.....	18
4.2 Kiusaajan ominaisuudet.....	20
4.3 Opiskelijoiden omat kokemukset ja havainnot kiusaamisesta.....	21
5 KOULUKIUSAAMISEN EHKÄISY- JA PUUTTUMISMENETELMÄT AMMATTILLISESSA OPPILAITOKSESSA	22
5.1 Sovittelu kiusaajan ja kiusatun kesken.....	23
5.2 Opiskelijahuoltoryhmän rooli koulukiusaamistapausten ehkäisyssä ja kiusaamiseen puuttumisessa.....	24
5.3 Kodin, tukiverkoston ja oppilaitoksen yhteistyö ja vastuu koulukiusaamistilanteissa ja ennaltaehkäisyssä.....	25
5.4 KIVA KOULU –hankkeen malleja koulukiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen.....	26
5.5 Dokumentointilomake.....	27
6 POHDINTA.....	28

LÄHTEET.....	30
LIITTEET.....	33

1 JOHDANTO

Koulukiusaamista pidetään vaikeana ja ajankohtaisena ilmiönä. Opiskelijat kiusaavat toisiaan koulussa mitä erilaisimmilla tavoilla. Opettajat eivät välttämättä ole aina perillä, miten koulussa kiusaamista tapahtuu. Koulukiusaaminen tuntuu olevan tiedotusvälineiden suosiossa aika ajoin. Kiinnostuin itse aiheesta lukiessani koulukiusaamista koskevia lehtiartikkeleita. Kalevassa oli 27.11.2006 mielipidekirjoitus koulukiusaamisesta otsikolla, Kahnaus ei aina ole kiusaamista. Kirjoittaja eläkkeellä oleva englannin kielen lehtori Benjamin Myllyselkä oli järkyttynyt omassa koulussaan tehdystä kiusaamiskyselystä, jossa neljännes opiskelijoista ilmoitti tullessa kiusatuksi. Kiusaamisasian jatkokyselyssä, jossa kysyttiin kiusaamisen laatua, selvisi se, että koululta löytyi yksi oikea kiusaaja.

Turun yliopisto on aloittanut juuri valtakunnallisen kiva koulu -hankkeen, jossa tuodaan tutkimuksiin pohjautuvaa tietoa koulukiusaamisesta opiskelijoiden, opettajien ja vanhempien tietoon vahvalla materiaalipaketilla. Opetusministeriön hanke on käynnistynyt syyskuussa 2006 Turun yliopiston psykologian laitoksen ja Oppimistutkimuslaitoksen yhteistyönä. Tämä tutkimushanke on suomalainen keksintö, joka antaa työkaluja kiusaamisen vähentämiseen ja ennaltaehkäisyyn. (www.laanhallitus.fi/etela/tiedote/20061228031.)

Tutkimusten mukaan koulun ja luokan koolla ei ole kiusaamisongelmaa vähentävää vaikutusta. Kiusattujen ja kiusattavien määrä on kuitenkin suurempi isoissa yksiköissä. Tästä voisi päätellä, että kiusaamisasioihin olisi helpompi puuttua pienissä kouluissa ja luokissa. Tutkimus vahvistaa sitä käsitystä, että vanhemmilla on tosi vaikea nähdä kiusaamistilanteita ja näin puuttua niihin. (Olweus 1992, 29.)

Koulukiusaamista on tutkittu melko paljon, mutta pääasiassa normaalin peruskoulun oppimisympäristössä. Suomessa asiaa ovat tutkineet esimerkiksi Kari 1980, Koskeniemi 1982, Päivänsalo 1971 ja Hakkarainen 1977. (Merenheimo 1990, 65.)

Ammatillisissa oppilaitoksissa ilmenevää kiusaamista ei ole vielä paljon tutkittu. Tämän vuoksi halusin selvittää kiusaamisilmiötä ammattioppilaitoksen oppimisympäristössä ja erityistä tukea tarvitsevien ammatillisten opiskelijoiden näkökulmasta.

Kehittämishankkeen tarkoituksena oli selvittää koulukiusaamista erään pienen pohjois-suomalaisen erityisammattioppilaitoksen toisen asteen erityistä tukea tarvitsevien ammatillisten opiskelijoiden näkökulmasta. Tässä kehittämishankkeessa selvitettiin opiskelijoiden antamia syitä kiusaamiselle, kiusaamisen ilmenemismuotoja ja poistumista kiusaamistilanteesta. Lisäksi selvitettiin opiskelijoiden kuvauksia kiusaajasta ja kiusatusta sekä opiskelijoiden omia havaintoja koulukiusaamisesta omassa luokassaan ja koulussaan.

Selvitys suoritettiin syksyllä 2006 pienessä pohjoissuomalaisessa erityisammattioppilaitoksessa. Selvitykseen osallistui 28 opiskelijaa. Ikäjakaumaltaan opiskelijat olivat 16 – 50 vuotta. Selvitys toteutettiin kyselylomakkeella, joka sisälsi avoimia kysymyksiä ja kirjoitelman. Selvityksen perusteella koululle laadittiin toimintamallit koulukiusaamis- ja väkivaltatilanteiden varalle sekä dokumentointilomake kiusaamis- ja väkivaltatilanteiden raportointiin.

2 KOULUKIUSAAMINEN

Koulukiusaaminen on tekoja, jotka lapsi itse kokee kiusanteoksi. Joku opiskelija voi joutua toistuvasti saman tai muiden luokkien opiskelijoiden kiusaamisen kohteeksi. Kiusaajia on yleensä yksi tai useampi. Satunnaisia hyökkäyksiä tai kahden tasaväkisen opiskelijan riitelyä ei pidetä kiusaamisena. (www.kiusattujentuki.fi.) Koulukiusaamisessa voidaan puhua ryhmäväkivallasta, joka on tietoista, laitonta, fyysistä, psyykkistä ja yhteisöstä pois sulkemista. (Pikas 1990, 30 – 57.)

Jokaisen koulun arkipäivään kuuluu se, että jotakuta kiusataan. Se on osa koulun sosiaalista elämää. Kaikki pyrkivät jollakin tavalla testaamaan toisia ja kaikki poikkeavuus vetää jollakin tavalla kaikkia puoleensa. Koulun fyysisellä ympäristöllä, viihtyvyydellä, malleilla ja esikuvilla on yhteys kiusaamiseen välillisesti. (Pikas 1989, 70 - 90.)

Aikuisten on monesti vaikea tietää, onko kysymys kiusaamisesta, järjestelmällisestä kiusaamisesta, viattomasta leikistä vai tasavertaisesta kumppanusten kahakoinnista. On yleistä, että lapset kerääntyvät katsomaan tapahtumaa tappelupukareiden ympärille kai-

kissa edellä mainituissa tapauksissa. Harmittoman kahakoinnin ja oikean kiusaamistilanteen voi aikuinen erottaa vain menemällä tapahtumapaikalle. Kiusaamistilanteessa osapuolet lähtevät pois paikalta vähin äänin vanhemman tullessa paikalle. (Roland 1984, 19.)

Koulukiusaamisessa vihamielinen käytös kohdistuu toistuvasti samaan oppilaaseen ja toiminta on aktiivista ja tahallista. (Höistad 2003, 79 – 80; Salmivalli 2003, 11; www.kiusattujentuki.fi.) Tiedotusvälineissä sotketaan usein keskenään koulujen järjestyshäiriöt, opiskelijoiden välinen normaali kiusoittelu, konfliktit, tappelut ja oikea vakaava koulukiusaaminen. Koulukiusaamisen erottaa muusta väkivaltaisesta toiminnasta se, että väkivaltaosapuolten roolit ja voimasuhteet ovat selkeät, eli toinen on alistettu ja toinen alistaja. Alistajan roolissa on yleensä useampia henkilöitä. (Salmivalli 2003, 11)

Kiusaaja tavoittelee asemaa yhteisössä. Aseman hakeminen alkaa kiusatun nimeämisellä, jonka jälkeen kiusatulle rakennetaan maine, jota sitten levitetään yhteisössä eteenpäin tarinoiden avulla. Myöhemmin kiusaaja yhdistää jutut ja kiusaamisrituaalit toisiinsa. Tällä tavoin kiusaaja vahvistaa omaa asemaansa yhteisössä. Kiusaamisrituaalit ovat hetkellisiä ja siksi niitä on niin vaikea havaita. (Hamarus 2006, *Jyväskylä studies in education, psychology and social research*, ISSN 0075-4625; 288).

2.1 Miten koulukiusaaminen ilmenee?

Koulukiusaamista voi luokitella monella tavalla, ja tutkijoilla on erilaisia luokitteluja. Myös itse kiusaamistapoja on lukematon määrä.

Koulukiusaamisen muotoja ovat muun muassa 1) fyysisen koskemattomuuden loukkaaminen, kuten lyöminen, potkiminen, töniminen, nipistely, kamppaaminen, esineillä heittäminen ja hiuksista vetäminen. Toinen kiusaamisen muoto on 2) henkinen väkivalta, jota on pilkkaaminen, haukkuminen, matkiminen, naurunalaiseksi tekeminen ja rahan kiristäminen. Kolmanneksi koulukiusaaminen on 3) painostavaa vallankäyttöä, joka ilmenee uhkaamisena, kiristämisenä, pelotteluna, eristämisenä, tekoihin pakottamisena ja väärin neuvomisena. Neljänneksi koulukiusaaminen on 4) haitantekoa, joka ilmenee

tavaroiden piilotteluna, yksin jättämisenä, omaisuuden särkemisenä ja hukkaamisena sekä peleistä ja leikeistä poisjättämisenä. (www.kiusattujentukiasema.fi.)

Höistad (2003) näkee tavallisimpana kiusaamisen muotona hiljaisen ja hienovaraisen kiusaamisen, jota on erittäin vaikea havaita. Sitä voi olla esimerkiksi katsekontaktin välttäminen, tuijottaminen, merkittävien silmäysten vaihtaminen, ilmeily, isoääninen aivastus oikealla hetkellä, huokailu tai vaikeneminen sekä asenne, jossa toinen on kuin ilmaa sosiaalisissa tilanteissa. (Höistad 2003, 79 – 80.)

Poikien harjoittama kiusaaminen on meluisampaa ja selkeämpää kuin tyttöjen. He ilkkuvat uhrilleen muiden kuullen, iskevät nyrkkiä rystyseen uhrin nähden ja uhkaavat suoraan tulevilla tapahtumilla. Poikien fyysinen kiusaaminen on rajua. Joku työnnetään väkisin johonkin kaappiin, työnnetään seinää vasten, lyödään, potkitaan, kammitetaan ja painetaan uhri maahan. Tästä syystä se on helpompi huomata kuin tyttöjen kiusaaminen. Tytöt pystyvät helposti omaksumaankin poikien kiusaamistapoja. Onko näin, että tyttöjen käytös alkaa muistuttaa poikien käytöstä? On tavallista, että tytöt kiusaavat usein niin, että sitä on aikuisten vaikea huomata. Tyttöillä on kyky löytää toisesta hänen heikoimmat puolensa ja iskeä niihin. (Höistad 2003, 94 – 95.)

2.2 Kiusaaja vai kiusattu?

Kaikissa kouluissa nahistellaan ja riidellään koulun pihoilla, välitunneilla ja koulun käytävillä sekä sanotaan typeryyksiä toisista. Tämä ei ole aina kiusaamista, vaan koulun sosiaalista elämää. Lasta on vaikea kieltää myöskään ilmaisemasta vihaa eikä persoonaa voi muokata toisenlaiseksi. Lapset ilmaisevat samalla tavalla tunteita kuin me aikuisetkin. Lapsilla vain tämä säätely ei ole vielä kehittynyt aikuisten tavoin. Meidän vanhempien on kasvatuksen ja opetuksen kautta opittava kohtaamaan lasten karikot. Kiusaamiseen liittyy aina arvotekijöitä, kuten vallan käyttöä, pelkoa, ryhmäpainetta, kateutta ja psykologisia projektioita. Vasta kun pääsee näistä asioista pois, voi ymmärtää, miksi toimii niin kuin toimii. Ennen tätä ymmärrystä on vaikea ottaa vastuuta omista teoistaan tai ainakaan muuttaa käytöstään. (Höistad 2003, 62 – 64.)

Häiritseviltä ja vetäytyviltä lapsilta puuttuvat sosiaaliset taidot, mikä aiheuttaa sen, että lapset tulevat herkästi vertaisryhmässä torjutuiksi. Salmivalli (2000) käyttää asiasta nimitystä sosiaalinen pätevyys, joka on sosiaalisen kompetenssin synonyymi. Sosiaalinen pätevyys on kattokäsite, jonka alla on useita lähtökohtia vuorovaikutuksen ongelmien tarkasteluun. Mitkä taidot näiltä häiritseviltä ja vetäytyviltä nuorilta puuttuvat? Miten nämä taidot ovat opetuksellisin keinoin korjattavissa? Onko kysymys jostain muusta kuin taitojen puuttumisesta? Sosiaaliset taidot ovat opittuja tilanteisiin sopivia ominaisuuksia, jotka eivät näy vain mekaanisena toimintana. Sosiaalisia taitoja on tutkittu paljon lasten suoralla havainnoinnilla. (Salmivalli 2000, 71 – 80.)

Usein huonosti voivat lapset ja nuoret ovat jääneet liian aikaisin ilman vanhempia. Liian aikainen lapsuuden katkeaminen jättää aina jälkensä. Vanhemmat asettavat rajat lapselleen kasvatustyössä. Jos näitä rajoja ei ole pystytty asettamaan, on tuloksena rajaton ja turvaton lapsi. Tällaisen lapsen paha olo voi purkautua ilkeilyksi ja väkivallan tekoina. Tästä johtuen he voivat jäädä kaveripiirissä ulkopuolisiksi. Rajojen puuttuminen ja kaveripiiristä ulkopuolelle jääminen voi tehdä nuoresta kovan ja kaukaisen. (Kinnunen 2003, 160 – 161.)

Kiusaamisyhteisöä hallitsee aina pelko, koska opiskelijat pelkäävät itse joutuvansa kiusatuiksi. Tällä tavoin kiusaaminen yhdistää ihmisiä pelon avulla. (Hamarus 2006, *Jyväskylä studies in education, psychology and social research*, ISSN 0075-4625; 288). Näin kiusaamisen johtaja saa aina toisia mukaan kiusaamiseen ja kiusattu jää yksin.

2.2.1 Kiusaajan profiili

Olweys (1973, 1981) toteaa, että kiusaaja on itsevarma ja hyökkäävä ihminen. Kiusaaja ei pysty hillitsemään helposti vihantunteitaan. Kiusaaja on fyysisesti vahva ja hyväkuntoinen. Kiusaajien koulusuoritukset ovat keskimertaisia tai keskitasoa heikompia. Yleensä kiusaajat menestyvät äidinkielessä ja matematiikassa keskitasoa heikommin. He toimivat muita epävarmemmin sosiaalisissa tilanteissa ja ottavat mielellään seurakseen itseään nuorempia. Kiusaajista suurin osa on poikia. Kiusaajien isät ovat olleet keskimääräistä vähemmän koulutettuja. (Roland 1984, 20 – 21.)

Kiusaajat kieltävät yleensä kiusaamisensa, jolloin heidän tarkoituksensa on tehdä kiusaamisesta hyväksyttävää toimintaa. Kiusaaja pyrkii ärsyttämään uhria ja näin saamaan uhrin käyttämään uhkaavaa kieltä ja jopa uhkaavaa käytöstä. Kiusaaja tulkitsee usein pienenkin uhrin eleen hyökkäykseksi ja näin oma hyökkäys on sallittu. Kiusaajat kyllä katuvat usein tekojaan, mutta katuminen ilmenee tapahtuman vähättelynä eli he selittävät tapahtumaa omaksi edukseen. (Roland 1984, 22 – 23.)

2.2.2 Kuva kiusatusta

Pojat ovat tyttöjä enemmän kiusattuja. Kiusattujen lasten kouluarvosanat ovat usein hieman tavanomaista keskitasoa heikompia. Itsetunto on normaalisti hiukan tavanomaista heikempi. Kiusaamisen uhrin voi pitää joskus kiusaamista ansaittuna rangaistuksena. (Roland 1984, 24.)

Kiusattujen nuorten perhetaustoista on toistaiseksi hyvin vähän tietoa. Kiusatuksi joutuneiden poikien on tapana viettää tavallista enemmän aikaa omien vanhempien seurassa. Kiusatut pojat kertovat tavallista enemmän koulussa tapahtuneista asioista vanhemmilleen. Läheinen suhde vanhempiin on aika helppo selittää. Se johtuu siitä, että nuoret korvaavat puuttuvat ikätoverit vanhemmilla. Kiusattu saa myös tarvittavan tuen vanhemmiltaan. (Roland 1984, 103.)

Kiusattujen tukiaseman tekemien tutkimuksien mukaan joka viides lapsi tuntee tulevaisuudessa kiusatuksi. Tutkimukset ovat osoittaneet, että kiusaaminen on yleisempää maaseudulla kuin kaupungissa. Koulukiusaamisen uhrin puhuvat asioista mieluummin kotona kuin koulussa. Kodin ja koulun yhteistyö on tärkeää koulukiusaamisen ehkäisyssä. (www.kiusattujentuki.fi.)

Kaikesta koulukiusaamisesta on kiusatulle yleensä vakavat seuraukset. Kiusaamisen tuomat jäljet seuraavat kiusattua läpi elämän. Ne eivät lopu koulun päätyttyä. Mikään kiusaaminen ei ole koskaan hyväksyttävää. Raja lievän ja vakavan kiusaamisen välillä on loiva. Kaikki kokevat kiusaamisen eri tavalla. (Kanto 1997, 10.)

3 KIUSAAMISILMIÖN SELVITTÄMINEN

Selvityksen tutkimuskohderyhmänä ovat erityistä tukea tarvitsevat ammatilliset opiskelijat. Erityistä tukea tarvitseva ammatillinen opiskelija on vammaisuuden, sairauden, kehityksestä viivästyminen, tunne-elämän häiriön tai muun syyn vuoksi erityisiä opetus- tai oppilashuoltopalveluja tarvitsevien opiskelijoiden opetuksen tarpeessa. (laki n:o 630/21.8.1998 § 20.)

Lakia ammatillisesta opetuksesta tulkitaan usein siten, että erityisopetusta tarvitsevilla opiskelijalla tarkoitetaan opiskelijaa, jolla on huomattavia oppimisvaikeuksia ja siksi hän tarvitsee jatkuvia opetuksellisia tukitoimia tai opiskelijahuoltopalveluja. Näissä tilanteissa oppilaitosten on kiinnitettävä erityisesti huomiota ennakoivan oppilashuoltotyön opiskelijahuoltopalvelujen kehittämiseen sekä riittävään henkilöstökoulutukseen.

Jatkuvien opetuksen ja opiskelijahuollon tukitoimien tarpeessa olevalla opiskelijalla on yleensä monenlaisia taustoja takanaan. Hänellä saattaa olla huono peruskoulun todistus tai todistus on kokonaan tai osittain mukautettu. Hänellä on ollut kielivaikeuksista johtuvia oppimisvaikeuksia tai yhteiskuntaan tai kulttuuriin sopeutumisen vaikeuksia. Opiskelijalla on useasti myös koulutuksen alkukartoituksissa heikot pohjataidot. Opiskelijalla saattaa olla vakavia keskittymisvaikeuksia, sairauksia, poikkeuksellista lahjakkuutta, mielenterveysongelmia, sosiaalisia ongelmia ja sopeutumisvaikeuksia. Opiskelijalla voi olla lisäksi pitkäaikainen sairaus tai jokin vamma. Nämä kaikki mainitut seikat voivat aiheuttaa työskentelyn tai oppimisprosessien hitautta, kömpelyyttä ja tarkkaavaisuusongelmia, kuten lyhytkestoisuutta ja puoleisuuksien hahmottamisen ongelmia. Opiskelijan tunne-elämä saattaa olla kypsytöntä ja arkaa tai sitten liian impulsiivista. Nämä seikat yhdessä voivat näkyä sopimattomina käyttäytymismuotoina normaaleissa tilanteissa ja kyvyttömyytenä luoda ja ylläpitää tyydyttäviä ihmissuhteita henkilökuntaan ja muihin opiskelijoihin. Opiskelija voi kärsiä sensomotorisista ongelmista, kuten kuulon yliherkkyydestä tai kehon hahmottamisongelmista ja hänellä saattaa on erityiset puhe-, lukemis- ja kirjoittamisvaikeudet. (www.perttula.fi.)

Oppilaitosten tehtävä nuorten sosiaalistamisessa yhteiskunnan jäseniksi on iso haaste. Oppilaitokset siirtävät sukupolvien ja yhteiskunnan arvoja seuraaville sukupolville. Ote-

taanko tässä tehtävässä tarpeeksi huomioon nuorten persoonallisuuksien erot? Ottavatko koulut tarpeeksi huomioon tässä kasvatustehtävässä vähemmistöt ja heikompiosaiset opiskelijat nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassamme? (Lehtonen 1995, 167.)

Henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma HOJKS tehdään kaikille erityisopetuksen tarpeessa oleville opiskelijoille asetuksen mukaisesti. Kyseinen suunnitelma on opiskelijoiden tarpeisiin suunniteltu opiskelusuunnitelma, jossa opiskelijan sen hetkistä tilannetta ja tavoitteita kartoitetaan usealla osa-alueella. Jokaiselle erityisopiskelijaksi määritetylle opiskelijalle on laadittava henkilökohtainen opetuksen järjestämistä koskeva suunnitelma, HOJKS (L 630/1998, § 20.).

Henkilökohtaisen opetuksen järjestämissuunnitelman laatimisen ensimmäinen tehtävä on erityisopetuksen ja erityisen tuen tarpeen selvittäminen. Perusteena erityisopetukselle voi olla esimerkiksi kehitysvammaisuus, lukihäiriö, matemaattiset häiriöt, liikuntavamma, näkövamma, kuulovamma, dysfasia, puhevaikeudet, mielenterveyshäiriöt, sosiaalinen sopeutumattomuus, koulutuksesta syrjäytyminen, monivammaisuus, moniongelmaisuus, neurologiset sairaudet ja vammat. (Lämsä 2007, 296.)

HOJKS:n tavoitteenasettelu perustuu koulukohtaiseen opetussuunnitelmaan, jonka perusteissa huomioidaan opetussuunnitelman perusteiden määritykset. HOJKS:n toteuttamista seurataan opiskelijan edistymisen kautta pitkällä ja lyhyellä aikavälillä. HOJKS:n avulla etsitään opiskelijan vahvuuksia ja yritetään koulutuksessa hyödyntää vahvoja osa-alueita. Vastaavasti opiskelijalta pitää löytää myös kehittämisalueita, joita lähdetään parantamaan sitten opiskelun myötä. (Ikonen & Virtanen 2003, 101 – 102.)

3.1 Selvityksen toteuttaminen, tarkoitus ja tutkimusongelmat

Tämän selvityksen lähtökohtana on ollut kerätä pieni määrä tapauksia ja vastausten perusteellinen analysointi. Tässä selvityksessä ei ollut ennalta lukkoon lyötyjä ennakkolettamuksia. Selvityksen tarkastelu perustuukin aineistolähtöiseen analyysiin, mikä tarkoittaa teorian rakentamista osin empiirisestä aineistosta käsin eli alhaalta ylös. Pyrin selvityksessä kuvaamaan kiusaamistoimintaa ja antamaan vastauksia koulukiusaamisen

syihin ja kehittämään työvälineitä opetus ja ohjaushenkilöitten käyttöön koulukiusaamisen ehkäisyssä.

Laadullisen aineiston tavoitteena on tuottaa uutta tietoa tutkittavasta aiheesta tuoden samalla selkeyttä asiaan. Tutkimuksesta saatu tieto välittyy totena tutkijalle ja tutkija tuo tiedon totena lukijalle. (Eskola & Suoranta 1998, 139.)

Selvityksen tarkoituksena oli selvittää ammatillisten erityisopiskelijoiden käsityksiä koulukiusaamisesta. Selvityksessä tarkasteltiin opiskelijoiden kiusaamiselle antamia syitä ja kiusaamisen ilmenemismuotoja. Lisäksi käsiteltiin sitä, millaiseksi opiskelijat kuvailivat kiusaajan ja kiusatun, miten opiskelijat poistuvat kiusaamistilanteesta ja millaisia omakohtaisia kokemuksia ja havaintoja opiskelijoilla itsellään on kiusaamisesta.

Selvitysongelmat ovat:

1. Millaisia kiusaamistapoja opiskelijat tunnistavat luokassaan ja koulussaan?
2. Mitkä ovat opiskelijoiden mielestä yleisimpiä kiusaamisen syitä?
3. Millaiseksi opiskelijat luonnehtivat kiusaajan?
4. Millaiseksi opiskelijat luonnehtivat kiusatun?
5. Miten opiskelijat poistuvat kiusaamistilanteesta?
6. Millaisia omakohtaisia kokemuksia ja havaintoja opiskelijoilla itsellään on kiusaamisesta?

”Selvityksen kohderyhmänä olivat pohjoissuomalaisen erityisammattioppilaitoksen opiskelijat. Vastaajia oli 28: poikia 18 ja tyttöjä 10. Koko yksikössä opiskelee 80 opiskelijaa. Vastaajien ikärakenne oli 16 – 50 vuotta. Selvitykseen osallistuneet opiskelijat valittiin arpomalla. Jätin selvityksestä pois valmentavan ja kuntouttavan opetuksen ja ohjauksen luokan, koska valmentavalla luokalla ei ole mahdollista käyttää tällaista kyselylomaketta erilaisten hahmottamis- ja oppimisvaikeuksien vuoksi. Osalla opiskelijoista on kokonaan tai osittain mukautettu opetussuunnitelma. Tässä selvityksessä ei eritelty mukautetusti opiskelevia opiskelijoita. Kaikille oppilaitoksen opiskelijoille laaditaan henkilökohtainen opiskelujen järjestämistä koskeva suunnitelma.

Selvitysaineiston keräsin kyselylomakkeen (liite 1) ja kirjoitelman avulla. Käytin valmista lomakepohjaa. Käyttämäni lomake on Merja Valtoahon Jyväskylän avoimen yli-

opiston proseminaarityön KOULUKIUSAAMINEN 2004 käyttämä lomake, johon on lisätty kohta poistuminen kiusaamistilanteesta.

Kyselylomake sisälsi avoimia kysymyksiä, joihin opiskelijoille oli jätetty tyhjää tilaa vastauksia varten (liite 1). Kirjoitelman avulla sain syvällisempää tietoa opiskelijoiden omista koulukiusaamiskokemuksista. Kyselyn arvonnin ja valvonnan suoritti koulun äidinkielen ja vieraitten kielten opettaja Reijo Ylijukuri. Vastausprosentti oli 100. Vastaukset olivat melko lyhyitä, mutta opiskelijat olivat pyrkineet vastaamaan kaikkiin kysymyksiin.

3.2 Selvitysaineiston käsittely ja analysointi ja luotettavuus

Aineiston analysoinnissa olen käyttänyt asian ymmärtämiseen pyrkivää lähestymistapaa. Tämä tarkoittaa kvalitatiivista analyysiä ja päätelmien tekoa. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2003, 210.) Lisäksi pyrin aineiston käsittelyssä selitettävyyteen ja tulkittavuuteen.

Aineiston analyysin tarkoituksena on selkeyttää ja tuoda uutta tietoa tutkittavasta asiasta. Analyysi tiivistää aineistoa ja näin ollen tekee siitä selkeämpää. (Eskola & Suoranta 1998, 138.)

”Tulkinnalla tarkoitetaan sitä, että tutkija pohtii analyysin tuloksia ja tekee niistä omia johtopäätöksiä.”(Hirsjärvi&Remes&Sajavaara 2003, 211.)

Laadullisen aineiston vaikeimman vaiheen eli tulkintojen tekemiseen ei ole vielä olemassa kovinkaan selviä ohjeita. Tulkintojen tekeminen onkin kiinni tutkijan omasta tieteellisestä mielikuvituksesta.(Eskola & Suoranta 1998, 146.)

Kyselyn ja kirjoitelman tuoma laadullinen aineisto on sen verran suppea, ettei sen perusteella voi esittää mitään suuria yleistyksiä.

Saatuani aineiston luin lomakkeet huolellisesti moneen kertaan läpi ja sen jälkeen selvitin vastausten eri näkökulmia ja käsityksiä koulukiusaamisen viitekehityksessä. Ana-

lysoinnissa ryhmittelin ja otsikoin aineiston selvitysongelmittain. Pysin vastausten analysoinnissa selviin tulkintoihin ja tällä tavoin yritin löytää vastauksia erityisopiskelijoiden kokemaan koulukiusaamiseen.

Lisäksi pyrin selvityksen analysoinnissa selvään, elävään kieleen ja tulkintaan, jossa koulukiusaamista käsitellään juuri tukea tarvitsevien ammatillisten opiskelijoiden näkökulmasta. Selvitystulosten esittelyssä käytin muutamia suoria lainauksia, joiden avulla lukijan olisi helpompi ymmärtää koulukiusaamiseen liittyviä seikkoja.

Luotettavuuskysymyksessä, jossa selvityksen tekstiä pidetään todellisena, viitataan tutkimuksen teoreettisten ja käsitteellisten määrittelyjen yhteensovittamiseen. Teoreettisten, filosofisten määritteiden ja menetelmien pitää olla loogisessa suhteessa keskenään.(Eskola & Suoranta 1998, 214.)

Selvitysaihe on arkaluonteinen ja sen vuoksi on vaikea tietää, ovatko opiskelijat vastanneet rehellisesti ja vakavasti kyselyyn. Ennen kyselyä opiskelijoille ei selitetty koulukiusaamismääritelmää. Vastausten perusteella koulukiusaaminen oli tuttua asiaa suurimmalle osalle vastaajista, koska kaikki vastaukset ylsivät yleisen koulukiusaamisteorian viitekehukseen. Tähän seikkaan viitaten pidän tuloksia luotettavina ja pystyn tuloksiin viitaten selittämään muutamia erityisammattioppilaitoksen ongelmakohtia koulukiusaamiskäsitteen alla. Kysymyksessä on laadullinen selvitys ja selvitysjoukko oli pieni, joten en uskalla tulosten pohjalta esittää mitään selviä yleistyksiä. Vertasin tämän selvitystyön tuloksia työni teoriapohjaan, koska aikaisempia selvityksiä ammatillisista oppilaitoksista ei ole ollut saatavissa.

4. SELVITYSLÖYDÖT

Selvityksen löytöjen mukaan kiusaaminen jakautui tyttöjen ja poikien osalta henkiseen ja fyysiseen kiusaamiseen. Vastaajien mielestä kummatkin sukupuolet käyttävät ensisijaisesti henkistä väkivaltaa, jota seuraa fyysinen toiminta. Vastauksista käy ilmi, että ensisijainen koulukiusaamisen syy on opiskelijan jonkinlainen erilaisuus, kuten lihavuus, arkuus, puhetapa tai oppimisvaikeudet.

Kiusaaja luonnehdittiin itsetuho-ongelmaiseksi, sisimmässään heikoksi, huomionkipeäksi ja ”kovaksi jätkäksi”, joka on yleensä muita isokokoisempi. Kiusaamistilanteesta opiskelijat poistuvat kävelemällä pois tai sitten puolustautumalla jollakin muulla tavalla. Yksi puolustautumistapa on yrittää suudella vastustajaa. Kirjoitelmien tulkinnan perusteella kiusaaminen on heidän nykyisessä koulussaan jokapäiväinen ilmiö, jota henkilökunta harvoin huomaa. Kiusaamisesta on lisäksi vaikea tulla puhumaan henkilökunnalle.

Selvityksen tulosten mukaan koulukiusaaminen jakautui karkeasti jaoteltuna henkiseen ja fyysiseen kiusaamiseen. Poikien vastauksissa yleisimmät kiusaamismuodot heidän koulussaan olivat haukkuminen ja töniminen. Tyttöjen mielestä heidän koulussaan kiusataan eniten puhumalla pahaa toisen perheestä selän takana. Tyttöjen ja poikien vastauksista kävi ilmi myös, että oppilaitoksessa käytettyjä kiusaamismuotoja ovat naljailu, ilkeämielinen vihjailu, ulkopuolelle jättäminen, fyysinen väkivalta, käsiksi käyminen, tahallinen ärsyttäminen, naisten sukuelimiin viittaavat alentavat sanat toista haukuttaessa, suun soittaminen, kaverin tunkeminen pukukaappiin, päähän läpsiminen, ärsyttäminen, rähiseminen, pakottaminen, lyöminen, ja aliarvostaminen. Vastauksista saattoi päätellä sen, että tyttöjen kiusaaminen on enemmän henkistä, kuin pojilla.

4.1 Tyttöjen ja poikien käyttämiä kiusaamistapoja

Opiskelijoiden vastausten perusteella poikien eniten käyttämä kiusaamistapa on rähiseminen, nimittely, haukkuminen, naisten sukuelimiin viittaavat loukkaavat sanat toista haukuttaessa, hakkaaminen, potkiminen ja muu fyysinen väkivalta. Poikien käyttämiä fyysisiä kiusaamistapoja ovat töniminen, hakkaaminen, potkiminen, paikkoihin sulkeminen ja esineillä heittäminen. Poikien käyttämiä verbaalisia kiusaamistapoja ovat nimittely, haukkuminen ja ilkeät puheet. Tyttöillä eniten käytössä olleita kiusaamistapoja ovat juoruilu, henkinen kiusaaminen, haukkuminen, selän takana puhuminen ja nimittely. Tyttöjen fyysisiä kiusaamistapoja ovat töniminen, syrjiminen, läpsiminen, lyöminen, potkiminen ja raapiminen ja tyttöjen verbaalisia kiusaamistapoja ovat nimittely, julkinen vihjailu, vaatteista huomauttelu, nauraminen, ulkonäöstä huomauttelu, haukkuminen eri

tavoilla ja rähiseminen. Verbaaliset kiusaamistavat ovat usein rinnastettavissa suoraan henkiseen kiusaamiseen. Tyttöjen käyttämät kiusaamistavat ovat verbaalisi/henkisiä ja fyysisiä. Näyttää siltä, että ensisijaisesti käytetään henkisiä keinoja, joita voi seurata fyysiset teot. Olen useasti törmännyt työssäni siihen, että jonkun kanttia kokeillaan siihen asti, että hän käy lopulta härnääjän kimppuun. Härnääminen on joskus taitavaa hiljaisista kiusaamista ja myös räikeää julkista halventamista uskonnon, rodun tai jonkun ulkoisen seikan vuoksi.

Opiskelijat ilmoittivat merkittävimmäksi koulukiusaamisen syyksi opiskelijan erilaisuuden eli jollakin tavalla muista poikkeavuuden. Muut koulukiusaamisen syyt vastaajien mielestä ovat lihavuus, arkuus, ujous, kateus, kiusaaja on arponut kiusatun, oppimisvaikeudet, puhetapa, perhetausta, ulkonäkö, ylipaino, hiljaisuus, yksinäisyys, hammasraudat, vaatteet, urheilu, lukihäiriö, vika päässä, kateellisuus, sairaus, uudelle paikkakunnalle joutuminen, heikkous ja kiusaamisen mukavuus.

Taulukko 1. Koulukiusaamisen syy

KIUSAAMISEN SYY	VASTAAJIA	PROSENTTIA
1.Kiusatun erilaisuus	3	10,7%
2.Muista poikkeavuus	3	10,7%
3. Lihavuus	1	3,57%
4. Arkuus	1	3,57%
5. Ujous	1	3,57%
6. Kateus	1	3,57%
7. Kiusaaja on arponut uhrin	1	3,57%
8. Oppimisvaikeudet	1	3,57%
9. Puhetapa	1	3,57%
10. Perhetausta	1	3,57%
11. Ulkonäkö	1	3,57%
12. Ylipaino	1	3,57%
13. Hiljainen persoona	1	3,57%
14. Yksinäinen persoona	1	3,57%
15. Hammasraudat	1	3,57%
16. Poikkeava pukeutuminen	1	3,57%
17. Urheilu	1	3,57%
18. Lukihäiriö	1	3,57%
19. Vika päässä	1	3,57%
20. Kateellisuus	1	3,57%
21. Sairaus	1	3,57%
22. Paikkakunnan vaihto	1	3,57%
23. Heikkous	1	3,57%
24. Kiusaamisen mukavuus	1	3,57%
<hr/> YHTEENSÄ	28	100%

4.2 Kiusaajan ominaisuudet

Opiskelijoiden vastauksista pystyi tulkitsemaan sen, että kiusaamista ei hyväksytä ilmiönä. Kiusaajaa kuvailtiin itsetuho-ongelmaiseksi, sisimmässään heikoksi, muita heikomaksi, yksinäiseksi, kovaksi jatkäksi, kriminaaliksi, isommaksi kuin muut, huomion kipeäksi, typeräksi, sellaiseksi henkilöksi, jolla on väkivaltaiset vanhemmat, huonot kotiolot, ei ole saanut tarpeeksi huolenpitoa ja ei ole saanut tarpeeksi kuria pienenä.

Kuka sitten on kiusaamisen uhri, kuka kiusaaja ja kuka kiusaamisen johtohenkilö, onkin vaikeammin selvitettävä asia. Joissakin tapauksissa häiriökäyttäytyvä opiskelija, joka kiusaa näkyvästi, voi olla myös kiusaamisen uhri. Oikea taitava kiusaamisen johtaja tai kiusaaja voi olla aivan yllättävä henkilö, joka osaa peittää kaiken toimintansa jäljet ja hän voi olla luokan parhaat arvosanat saava opiskelija. Kiusaamisella on usein kovat seuraukset. Joku voi syyllistyä esimerkiksi varastamaan, vain sen vuoksi, että saa kuu-
lua johonkin tiettyyn joukkoon.

Tytöt vastasivat, että kiusattu henkilö on ujo, arka, liian kiltti, älykäs, yksinkertainen, ulkoisesti poikkeava, puhevikainen, lahjakas koulussa ja vielä hyvännäköinen, voimakkaasti kiusaukseen reagoiva, pelokas, hiljainen nörtti, muita rauhallisempi, syrjään vetäytyvä ja hiljainen. Tyttöjen vastauksista voi tulkita, että kateus on aika useasti se syy joka ajaa kiusaamaan toista.

Poikien vastauksista kävi ilmi, että pojat pitävät kiusattua henkilöä vähän häiriintyneenä, puolustuskyvyttömänä, hyvien arvosanojen oppilaana, erilaisena persoonana, syrjittynä, hiljaisena, masentuneena, hylättynä, avuttomana, toisten mielestä omalaatuisena, kärsijänä ja sellaisena henkilönä, joka leikkii kovaa jatkää. Kummissakin vastauksissa käy ilmi se, että kiusattu henkilö nähdään aina erilaisena. Poikien kohdalla on käytäntö osoittanut sen, että oikeaan kovaan jatkään halutaan samaistua, joka aiheuttaa sitten lieveilmiöitä. Eli samaistuja haluaa näyttää oikealle kovalle miehelle kovan miehen otteita ja näin itse vältyä joutumasta kiusatuksi.

Vastausten perusteella kaikista yleisin tapa poistua kiusaamispaikalta on pois kävely. Muita poistumistapoja vastauksissa olivat pakoon juoksu ja sivuun poistuminen. Vastauksissa kävi ilmi myös muutamia käyttäytymismalleja, joilla kiusaamistilanteesta selvi-

tään. Niitä ovat kiusaajan lyöminen, oma väkivalta, kiusaajan pussaaminen, puhumalla selviäminen, suuttuvaksi teeskentely, yllätystaktiikan käyttäminen ja muu puolustautuminen, jota ei ollut tarkemmin selvitetty. Näitä vastauksia vahvistaa myös opiskelijoiden omat kertomukset, kun he ovat tulleet kertomaan kiusatuksi tulemisestaan. Olen aina kysellyt heiltä, että millä tavalla he ovat päässeet pois kiusallisesta tilanteesta ja yleisin tapa on ollut aina pakoon juoksu ja paikalta pois kävely.

4.3 Opiskelijoiden omat kokemukset ja havainnot kiusaamisesta

Opiskelijat pääsivät kirjoitelman avulla pohtimaan syvällisemmin omia kokemuksiaan ja havaintojaan kiusaamisesta, esimerkiksi millaista kiusaaminen on ollut ja millaisia vaikutuksia sillä on ollut sinuun tai ystävääsi. Kaikista vastanneista kymmenellä oli kirjoitelma kirjoitettuna. Vastaajista kaksi oli puolustautunut kiusaamista vastaan väkivallalla. Tyttöillä oli enemmän omakohtaisia kokemuksia kiusattuna olemisesta. Kaikki kiusatuksi tulleet ovat kokeneet, että kiusaaminen on jättänyt heihin jälkensä. Osa vastaajista kantaa kiusaamisen jälkiä koko ajan mukanaan, mikä vaikuttaa heidän jokapäiväiseen toimintaansa. Yksi vastaajista kertoi tietyn opetushenkilöstön jäsenen kiusanneen häntä.

”Minua on kiusattu koulussa kahdeksan vuotta. Aluksi se oli sukunimestä vääntelyä, mutta myöhemmin minut hyljättiin täysin ja syyllistettiin aina kaikista tapahtuneesta. Yksi poika löi minua aina joskus, kun tulin luokkaan laukulla päähän. Pelkäsin joka päivä kouluun menoa ja toivoin, että poika ei olisi koulussa. Nämä asiat ovat vaikuttaneet minuun hyvin paljon. Olen arka ja en luota ihmisiin. Pelkään arvostelua ja tunnen sairasta syyllisyyttä asioista ja olen alemmuudentuntoinen. Myöhemmin olen ollut myös työpaikalla kiusattu ja olen kokenut kiusaamista ja aliarvioimista myös täällä koulussa opettajan taholta.”(01)

”Kiusaajat eivät ymmärrä, kuinka suurta vahinkoa he voivat saada aikaan.”(02)

”Muistiini on syöpynt kiusaajan kasvot ja kannan ikuista vihaa heitä kohtaan.”(03)

”Minua on kiusattu koko peruskoulun ajan. Tilanne johti lopulta masennukseen.”(04)

”Ala-asteella tuli jotain hännäämistä. Niittasin siltä sitten nenän poskelle ja potkin sitä kylkiin.”(05)

Kiusatuista opiskelijoista lähes kaikki kokivat, että kiusaaminen jättää vakavat jäljet kiusattuun. Kiusaamisen syyt ovat olleet hyvin monenlaiset. Kiusaamista on tapahtunut hammasrautojen, uskonnon, lihavuuden, vaatteiden, oppimisvaikeuksien, kansallisuuden ja ujouden perusteella. Itse kiusaaminen on ollut tönimistä, lyömistä, potkimista, nälvimistä ja pakottamista.

Kahdessa kirjoitelmassa kerrottiin kaverin kiusaamisesta. Muut kokemukset olivat henkilökohtaisia. Tutkimuksesta ei voi päätellä kovin tarkasti, onko kiusaaminen ollut tai onko nykyisin jatkuvaa vai satunnaista. Ainekirjoitusten analysoinnin perusteella kiusaaminen on nykyisin tutkimuskoulussa myös jatkuvaa samoihin henkilöihin kohdistuvaa ja samojen kiusaajien aiheuttamaa kiusaamista.

5 KOULUKIUSAAMISEN EHKÄISY- JA PUUTTUMISMENETELMÄT AMMATTILISESSA OPPILAITOKSESSA

Salmivalli (2003) toteaa, että monta kertaa ajatellaan, että kiusaaminen saadaan vähenemään, kun edistetään nuorten itsetunnon kasvua ja luokan sekä koulun yhteishenkeä. Nämä hyvät asiat eivät yksinomaan riitä poistamaan kiusaamisilmiötä. Kiusaamista ei voida vähentää koskaan pienillä konsteilla. Tärkeää on käyttää aikaa ja panostaa asiaan ihan oikeasti. Oppilaitoksissa olisi tärkeä ensimmäiseksi selvittää minkä verran juuri meidän koulussa kiusataan, jonka jälkeen alettaisiin etsimään ratkaisuja asiaan. Kiusaamista pitäisi pystyä mittaamaan esimerkiksi vuoden välein ja katsoa sitten taas saatiinko me kiusaamista vähenemään. On siis tärkeää päästä mittaamaan ja vaikuttamaan koko koulun asenteita sekä toimimaan koko ryhmän kanssa tärkeän asian hyväksi, koska kiusaaminen nähdään tänä päivänä ryhmäilmiönä. Koko ammattiryhmän kanssa toimiessa pyritään vaikuttamaan aina koko ryhmään ja tätä kautta ryhmänormeihin. Tällä tavoin koko ryhmä osoittaa sen, etteivät he hyväksy kiusaamista. Helpoin tapa lähteä liikkeelle kiusaamisen ennaltaehkäisyssä ja itse kiusaamistilanteissa on opiskelijoiden kanssa käyty keskustelu, jossa korostuu heidän asenteidensa ja toimintansa välinen risti-

riita, mikäli sellaista on ilmenevissä. Useasti käytännön toimintatilanteet ovat ristiriitaisia puheisiin esimerkiksi, jos käydään läpi pajatyöskentelyä tai vapaa-ajan tilanteita ammattioppilaitoksissa. (www.yle.fi/akuutti/arkisto2003/181103_b.htm.)

Reinikainen(2007) kirjoittaa, millainen on täydellinen koulu. Koulun sijainnilla ja koolle ei ole väliä, kun mietitään, millainen koulu on opiskelijalle hyvä paikka opiskella. Myöskään ei tarvita kalliita laitteita tai suuria investointeja ei tarvita. Tärkeä on, että koulusta on helppo päästä liikkumaan ja toimimaan ympäröivään maailmaan. Koulun sisällä pitäisi olla iso koulun yhteinen olohuone, jossa sekä opiskelijat, että henkilökunta voisivat käydä viettämässä vapaa-aikaansa. Koulun yhteisessä olohuoneessa voisi olla lukunurkkaus, istuinryhmiä ja omatoimisen opiskelun mahdollistavia paikkoja. Tällainen yhteinen olohuone toisi kouluun levollisen ja toisia kunnioittavan ilmapiirin, joka toimisi myös koulukiusaamisen hillitsijänä. Aikuisen tärkeä malli välittyisi koko ajan opiskelijoihin.(Reinikainen 2007, 245.)

Olen tehnyt lomakkeen kehittämishankkeena koulukiusaamistilanteiden raportointia varten juuri ammattillisten oppilaitosten tarpeita vastaaviksi. Lomake on tehty yhdistelemällä ja muotoilemalla peruskouluissa käytettyjä valmiita lomakkeita. Lomake on saanut myös malleja oppilaitoksen kiusaamisselvityksen johtopäätöksistä. Lomake on tämän kehittämistyön liiteosiossa. Tämä lomake on hyvä pohja kehiteltäessä meidän oppilaitokselle juuri sitä parasta lomaketta. Lomake on otettu koekäyttöön edustamasani oppilaitoksessa toimipaikkajohtajan ehdotuksesta syksyllä 2007.

5.1 Sovittelu kiusaajan ja kiusatun kesken

Suomen perusasteen kouluissa sovittelu on lähtenyt liikkeelle rikoksensovittelumallin pohjalta. Mallia on sovellettu muutamissa pääkaupunkiseudun kouluissa. Sovittelulle tulisi olla koulun rehtorin ja opettajien tuki sekä vahva kannatus opiskelijoiden keskuudessa. Mallia sovellettaessa on hyvä muistaa, että sovittelijoiksi valitut opiskelijat herättävät muissa opiskelijoissa aina luottamusta. Sovittelumalli vaatii koko ajan kehittämistä ja se muotoutuu aina koulukohtaiseksi. Mallin avulla opiskelijat oppivat ottamaan vastuuta kiusaamis- ja ristiriitatilanteissa. Sovittelu on opiskelijoille hyvää koulutusta ristiriitojen selvittelyssä. Vaikeimmat tapaukset ovat hyvä jättää kouluissa sovittelun

ulkopuolel-

le. (www.miniedu.fi/OPM/Tiedotteet/2001/5/sovittelusta_apua_koulukiusaamiseen.)

5.2 Opiskelijahuoltoryhmän rooli koulukiusaamistapausten ehkäisyssä ja kiusaamiseen puuttumisessa

Tärkeä asia koulukiusaamisessa on se, miten asiaan puututaan, miten kiusaamistilanteet selvitetään ja miten kiusaamistilanteita jälkiseurataan. Opiskelijahuoltoryhmän rooli koulukiusaamistapausten ehkäisyssä ja tilanteisiin puuttumisessa voi olla merkittävä. (<http://www.peda.net/veraja/jamsa/partala/oppilashuolto>.)

Opiskelijahuoltoryhmässä on usein henkilöitä, joiden tietoisuuteen kiusaamistapaukset tulevat ja heille asioista uskalletaan puhua. Tällainen henkilö voi olla esimerkiksi ammattioppilaitoksen koulukuraattori tai opintosihteerä. Tärkeää on, että kiusaamiseen puututaan välittömästi, jonka jälkeen asiasta pitää ilmoittaa omalle luokanvalvojalle, joka selvittää asian omalla ammattitaidollaan. Jos luokanvalvoja katsoo tilanteen sellaiseksi, että se vaatii laajemman ammattilaisyhteisön tulkintaa niin opiskelijahuoltotiimin pitäisi pystyä kokoontumaan nopeasti. Olisi tärkeää, että jokaisesta kiusaamistapauksesta laadittaisiin dokumentti, koska jokaisesta kiusaamistapauksesta on ilmoitettava vanhemmille tai tukiverkostolle ja kun kyse on pahoinpitelystä tai fyysisestä väkivallasta, asia on aina annettava poliisin selvitettäväksi. Opiskelijahuoltoryhmän tekemä moniammatillinen tulkinta kiusaamistilanteesta auttaa kiusaamistilanteen selvittämisessä kaikkia osapuolia. Kiusaamislomakkeen täyttämistä pitäisi vastata luokanvalvojan tai opiskelijahuoltohenkilön. Opiskelijahuoltoryhmän tehtävä on myös tiedottava. Oppilaitoksen kiusaamismaailmasta, toimenpiteistä ja tiedottamisesta on hyvä puhua vanhempainilloissa.

5.3 Kodin, tukiverkoston ja oppilaitoksen yhteistyö ja vastuu koulukiusaamistilanteissa - ja ennaltaehkäisyssä

Uudessa perusopetuslainsäädännössä 2003 määritellään, että koulutuksen järjestäjällä on viime kädessä velvollinen huolehtimaan siitä, että kaikki voivat käydä turvallisesti koulua turvallisessa opiskeluympäristössä. Vastaavanlainen tulkinta löytyy myös ammatillista koulutusta koskevasta laista, joka koskee ammatillisia oppilaitoksia. Näin ollen useat vastuukysymykset ovat ratkaistu jo lakitasolla. Lain mukaan opiskelijalla on oikeus turvalliseen opiskeluympäristöön. Koulukiusaamiseen on puututtava välittömästi ja on toimittava kiusaamisen lopettamiseksi. Lainsäädäntö ei yksin pysty turvaamaan turvallista opiskeluympäristöä oppilaille. Jokaisen oppilaitoksen olisi hyvä laatia toimintaohjelma koulukiusaamisen ehkäisemiseksi. Kodin ja koulun välinen yhteistyö auttaa opiskelijoita luomaan hyviä ihmiskontakteja. Yksi hyvä tapa ehkäistä kiusaamista on tutustuttaa vanhemmat toisiinsa. (www.miniedu.fi/OPM/Tiedotteet/2001/5/sovittelusta_apua_koulukiusaamiseen.)

Vanhempien ja tukiverkoston asenteet koulukiusaamiseen suhtautumisessa vaihtelevat henkilöiden omien kokemusten ja koulutuksen mukaan. Tästä syystä opettajalla tulisi olla selvä kuva luokkansa toimintamalleista ja koulukiusaamisteemasta. Opettaja voi toimia hyvänä asennemuokkaajana omille opiskelijoille, vanhemmille ja koko opiskelijan tukiverkostolle.

Normien luojilla on aina hyvät mahdollisuudet vaikuttaa kuulijoiden ajatuksiin ja tunteisiin, mutta vaikuttimet ovat huonot, kun pitäisi vaikuttaa toimintatapoihin. Sanat ja tunteet siirtyvät aina monia reittejä myöden opiskelijoihin ja näin heille muodostuu hyviä ajatuksia ja oikeanlaisia tunteita. Nämä ajatukset ja tunteet voivat siirtyä sitten myös tekoihin. (Pikas 1997, 331.)

Koulukiusaaminen ei ole yksinomaan koulun asia, vaan se koskettaa kaikkien opiskelijoiden huoltajia, vanhempia ja tukiverkostoa. Tästä syystä asiaa on tärkeä käsitellä vanhempainilloissa, HOJKS palaverissa ja muissa kodin ja tukiverkoston yhteistyössä. Mannerheimin lastensuojeluliiton vanhempainiltamalli korostaa rohkeita yhteisiä keskusteluja, joissa etsitään välineitä kiusaamisen tunnistamiseen ja huomaamiseen. Keskustelujen painopiste on aina kiusaamisen ehkäisyssä eikä kiusaamistapausten käsitte-

lyssä. Vanhempainiltamallissa aikuisten pitää muistaa aina nuorten tärkeä rooli kiusaamisen ehkäisyssä. Esimerkiksi tukioppilaat voivat nähdä kiusaamistapauksia paljon aikuisia enemmän. Tukioppilaitten rooli voi olla hyvin merkittävä kiusaamistilanteiden näkemisessä. Asioitten tunnistaminen, eteenpäinvienti ja ratkaisemiset ovat aina aikuisten tehtäviä. Mannerheimin lastensuojeluliitolla on valmis malli vanhempainiltaan. Mallissa vanhempainiltaan voivat ottaa osaa myös opiskelijat, jolloin koko kouluyhteisö on pohtimassa esimerkiksi koulukiusaamisongelmaa. Tässä vanhempainillassa voi ottaa esille monenlaisia tema-alueita. Esimerkiksi Laukaan malli koko kylä kasvattaa voi toimia ohjenuorana vanhempainillassa, jossa mietitään kuvioita nuorten vapaa-ajan ratkaisuihin. (http://www.mll.fi/tukioppilastoiminta/aineistot/vinkkejä_vanhempainiltaan/.) Tämä perusasteelle suunniteltu malli saattaisi toimia myös ammatillisten oppilaitosten puolella. mallia voisi käyttää hyväksi esimerkiksi HOJKS palaverien yhteydessä tai muissa vanhempien kanssa käydyissä palavereissa. Mallia voisi hyödyntää myös opiskelijan muu tukiverkosto yhteistyössä oppilaitosten kanssa.

5.4 KIVA KOULU –hankkeen malleja koulukiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen

KiVa Koulu –hankkeessa keskitytään koulukiusaamisilmiöön ja puhutaan kiusaamisesta. Ohjelma on tarkoitettu opettajille, ohjaajille, opiskelijoille ja vanhemmille. Tärkein tavoite on kiusaamisen vähentäminen niin, että opiskelijat oppisivat tukemaan kiusattua ja näin osoittaisivat, etteivät he hyväksy kiusaamista. Hankkeen sivutuotteena opitaan ryhmässä olemista ja toisen kunnioittamista. Hankkeessa käytetään runsasta materiaali-pakettia, virtuaalista oppimisympäristöä ja kaikissa asioissa vaikutetaan koko ryhmään. Virtuaalisen oppimisympäristön eli KiVa-pelin avulla käsitellään kiusaamista luokan tasolla. KiVa-peli antaa faktatietoa kiusaamisesta, taitoja kiusaamisen vähentämiseen ja opittujen tietojen hyödyntämistä oman toiminnan havainnointiin. KiVa Koulu –ohjelma on tällä hetkellä kokeiluvaiheessa. Siihen on valittu 39 kokeilukoulua. Kokeiluun on valittu tämän lisäksi sama määrä kokeilukouluja, jotka toimivat vertailukohteena. Kokeiluohjelma toteutetaan lukuvuonna 2007 – 2008, jonka jälkeen on tavoitteena, että valmis ohjelma otetaan valtakunnalliseen käyttöön vuonna 2009. Kokeiluohjelmat eivät lopu vuonna 2008, vaan tavoitteena on saada ohjelma kaikkien koulujen käyttöön tule-

vaisuudessa. Tavoitteena on kehittää kouluja lasten ja nuorten hyvinvointia edistäväksi. (www.miniedu.fi/etusivu/arkisto/2007/2501/kivakoulu.html.)

Kiva Koulu –ohjelma ei varmaan suoraan sovellu ammatillisiin oppilaitoksiin. Nimi voisi jo herättää vastustusta monissa opiskelijoissa. Hanke on hieno asia ja toivottavasti sitä tulevaisuudessa sovelletaan myös ammatillisiin oppilaitoksiin.

5.5 Dokumentointilomake

Kehittämishankkeen tuloksena oppilaitokselle laadittu dokumentointilomake on otettu Ammattiopisto Luovin, Limingan yksikön käyttöön syyskuussa 2007. Lomakkeen käyttö oli aluksi kokeilumuotoista. Kokeilujen jälkeen lomake on alkanut tulla osaksi arkea Limingan yksikössä. Pyysin palautetta henkilökunnalta lomakkeen käytöstä joulukuussa 2007. Palautteen mukaan lomake vaikuttaa viralliselta ja tärkeältä ja tätä kautta tuo opiskelijalle mielikuvan, että hänen asiaansa suhtaudutaan vakavasti. Lomakkeen käyttötilanteissa kysymykset ohjaavat haastattelijaa antaen silti tilaa auttaville ja tukikysymyksille. Lomakkeen on siksikin syytä olla selkeä, että kiusaamiseen puuttuttaessa tulee puuttujan kyetä johdattelemattomaan väliintuloon, toisin sanoen aikuinen ei saisi asettua subjektiivisesti uhriin tai tekijään nähden. Puolueettomuuden vaatimus alkutilanteessa on tarpeen asian selvittämisen takia, mutta joissakin tapauksissa myös oikeudellisesti.

Lomakkeeseen kaivattaisiin nyt käyttöönoton jälkeen lisäkohta, johon kirjataan haastattelijan tai puuttujan ja uhrin käsitys psyykkisen avun tarpeesta tai kriisiavusta. Palautteenantajien mielestä juuri meidän opiskelijoilla voisi olla paikallaan tuen tarpeen puheeksi ottaminen ja sen kirjaaminen. Voisiko lomakkeessa olla lisäksi lyhyt ohje siitä, missä tilanteissa sitä käytetään. Lomake on työkalu ja työkaluissa on usein ohje sen käytöstä. Ohjeissa voisi olla tarkennus myös siitä, miten alaikäisten vanhemmat huomioidaan asioissa esimerkiksi miten tieto kulkee vanhemmille ja tulisiko heidän saada lukea lomake. Pitäisikö esimerkiksi koulun opiskelijahuoltoryhmän kokoontua keväällä ja laatia lomakkeeseen tarvittavat muutosehdotukset, jonka jälkeen sitä saattaisi muoutoutua joskus jopa dokumenttipankkiversio koko Luovin käyttöön.

6 POHDINTA

Kehittämishankkeen tarkoituksena oli selvittää, miten erityistä tukea tarvitsevat ammatilliset opiskelijat kokevat koulukiusaamisen. Selvityksen tarkoituksena oli myös selvittää opiskelijoiden mielipiteitä kiusaamisesta ja kiusatusta sekä miten opiskelijat poistuvat kiusaamistilanteesta. Lisäksi selvitettiin, millaisia omakohtaisia kokemuksia ja havaintoja opiskelijoilla itsellään oli kiusaamisesta.

Vastausten perusteella voi todeta, että kiusaaminen on opiskelijoille hyvin tuttu asia tarkastellaan sitten heidän menneisyyttään tai nykypäivää. Kiusaamistilanteet kuuluvat opiskelijoiden arkipäivää myös heidän nykyisissä opinnoissaan. Vastausten perusteella voi todeta niin, että henkilökunta ei näe eikä tunnista kiusaamistilanteita ja opiskelijoiden on vaikea tulla kertomaan kiusaamisesta henkilökunnalle. Selvityslöytöjen mukaan yleisin oppilaitoksessa käytetty kiusaamismuoto on henkinen väkivalta, kuten haukkuminen, nimittelemine ja selän takana puhuminen.

Jatkoselvityksissä olisi mielenkiintoinen selvittää koulukiusaamista ammattioppilaitoksissa laajemminkin. Olisi mielenkiintoista tietää onko ammattioppilaitoksissa kiusaaminen ollut jatkuvaa vai satunnaista hännäämistä, koska koulukiusaaminen määritellään juuri samaan henkilöön toistuvasti kohdistuvaksi ilkevallaksi. Lisäksi olisi tarpeellista tietää, miten oppilaitoksissa toimitaan kiusaamistilanteissa, miten koulukiusaamisasiaa ennaltaehkäistään sekä miten oppilaitoksissa jälki seurataan tapahtuneita ja sovittuja kiusaamistapauksia. Nämä tiedot antaisivat laajempaa pohjaa ammatillisten oppilaitosten koulukiusaamistilanteesta.

Nykyisin on olemassa paljon suomenkielistä tutkimuskirjallisuutta ja lehtiä, joitten aiheet kattavat melkein koko koulukentän tarpeet, kuten koulun, koulukiusaamisen, opetussuunnitelman ja työtapojen kehittämisestä, oppimisesta ja koulutuksen vaikuttavuudesta sekä arvioinnista. (Kohonen & Leppilampi 1994. 162.)

Tämän kehittämishankkeen tulokset tukevat aikaisempia selvityksiä opiskelijoiden käyttämien kiusaamismuotoja tarkastellessa. Tämän selvityksen ja kiusattujen tukiaseman tekemän tutkimuksen luettelemat koulukiusaamisen kiusaamismuodot ovat lähes koko-

naan samat. Tämän selvityksen antama kuva kiusatusta henkilöstä on yhtä monipuolinen kuin useitten aikaisempienkin selvitysten.

Roland (1984) on kuvannut kiusaajan fyysisesti vahvaksi ja hyväkuntoiseksi ihmiseksi. (Roland 1984, 20 – 21.) Tässä selvityksessä vastaajat kuvasivat kiusaajan olevan muun muassa fyysisesti isommaksi, yksinäiseksi ja huomion kipeäksi henkilöksi.

Selvitysaihe on lähes kaikille opiskelijoille arka, joten se puoltaa selvityksen tekoa kyselylomakkeen avulla. He saivat vastata avoimiin kysymyksiin omalla tavallaan ja vielä nimettömästi. Kyselylomakkeen käyttö, nimettömyys ja avoimet vastaustilan antoivat mielestäni selvitykselle luotettavuutta.

Selvityksen luotettavuutta olisi lisännyt se, jos kyselyssä olisi suuremmin kysytty kiusaamisen jatkuvuutta. Kaikista vastauksista ei pystynyt tulkitsemaan sitä, onko kiusaaminen ollut jatkuvaa ja samojen henkilöiden suorittamaa. Selvitys ei myöskään selvittänyt ongelmaa, onko kiusaamisella jokin ulkopuolinen johtaja, joka toimii yllyttäjänä ja toimeksiantajana.

Tämän kehittämistyön pohjalta kyseiselle koululle on laadittu ohjeistusta kiusaamistilanteiden ennaltaehkäisyyn, kiusaamisen vähentämiseen ja lomake kiusaamis- ja välivaltatilanteiden varalle. Lomake on tehty nykyinen rikos- ja koululainsäädäntö huomioon ottaen.

Koulukiusaaminen on kaikkien koulujen jokapäiväinen haaste. Tämä haaste pitäisi ottaa vastaan koulun henkilökunnalla, opiskelijoilla ja opiskelijoiden vanhemmilla sekä muulla tukiverkostolla. Asioiden tunnistaminen vaatii kokemusta, rohkeaa puuttumista ja uuden tutkimustiedon omaksumista. Jos aikuinen ei omalla mallillaan puutu harmittomaan kahinointiin tai oikeaan koulukiusaamiseen, katsovat opiskelijat sen hyväksytyksi toiminnaksi, jota voi jatkaa.

LÄHTEET

Besag, V. E. 1989. Bullies and victims in school. A guide to understanding and management. Philadelphia: Open University Press.

Eskola, J & Suoranta, J. 1998. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino osuuskunta.

Hirsjärvi, S., Remes, P & Sajavaara, P. 2000. Tutki ja kirjoita. Tampere: Tammer-paino.

Höistad, G. 2003. Irti kiusaamisen kierteestä. Opas kouluille ja opettajille. Jyväskylä, Gummerus.

Ikonen, O & Virtanen, P. 2003. HOJKS II. Yksilölliset opetussuunnitelmat ja opetus. JW Bookswell Oy Juva 2003.

Ikonen, O & Virtanen, P. 2007. Erilainen Oppija –yhteiseen kouluun. WS Bookswell Oy Juva 2007.

Kanto, R. 1997. Koulukiusattu. WSOY Porvoo 1997.

Kinnunen, S. 2003. Anna mun olla lapsi. Gummerus Kirjapaino Oy, Jyväskylä 2003.

Kohonen, V & Leppilampi, A. 1994. Toimiva koulu. Juva: WSOY.

Lehtonen, J. 1995. SETA JULKAISUT. Seksuaalivähemmistöt koulussa. SETA ry Helsinki 1995.

Lämsä 2007. Leimatut lapset. Kun koulu ei ymmärrä. Keuruu Otava

Merenheimo, J 1990. Koulukiusaaminen ja siihen yhteydessä olevia tekijöitä. Oulun yliopisto. Kasvatustieteiden tiedekunnan tutkimuksia nro 74.

Olweus, D. 1992. Kiusaaminen koulussa. Helsinki: Otava.

Pikas, A. 1995. Irti kouluväkivallasta. Ruotsinkielisestä alkuperäisteoksesta Š bekämpar vi mobbning i skolan . Helsinki: Weilin-Göös.

Reinikainen, E. 2007. Leimatut lapset. Kun koulu ei ymmärrä. Keuruu Otava

Roland, E. 1984. Kiusanteosta toveruuteen. Kouluväkivallan torjuntatapoja. Keuruu.:Otava.

Salmivalli, C. 2000. Kaverien kanssa. Vertaissuhteet ja sosiaalinen kehitys. Otavan Kirjapaino Oy Keuruu 2000.

Salmivalli, C. 2003. Koulukiusaamiseen puuttuminen. Kohti tehokkaita toimintamalleja. WS Bookwell Oy Juva 2003.

Valtoaho, M 2004. Koulukiusaaminen. Jyväskylän avoimen yliopiston erityispedagogiikan proseminarityö.

INTERNET LÄHTEET

Hamarus, P. 2006. Koulukiusaaminen ilmiönä. Yläkoulun oppilaiden kokemuksia koulukiusaamisesta. Viitattu 8.4. 2007.

(Jyväskylä studies in education, psychology and social research, ISSN 0075-4625; 288)

www.kiusattujentuki.fi Viitattu 3.1. 2007.

www.kiusattujentukiasema.fi Viitattu 3.1. 2007.

www.perttula.fi Viitattu 8.4. 2007.

www.laaninhallitus.fi/etela/tiedote/20061228031 Viitattu 6.2. 2007.

http://www.mll.fi/tukioppilastoiminta/aineistot/vinkkeja_vanhempainiltaan/ Viitattu 15.6. 2007.

http://www.miniedu.fi/OPM/Tiedotteet/2001/5/sovittelusta_apua_koulukiusaamiseen Viitattu 15.6. 2007.

<http://www.miniedu.fi/etusivu/arkisto/2007/2501/kivakoulu.html> Viitattu 15.6. 2007.

<http://www.peda.net/veraja/jamsa/partala/oppilashuolto> Viitattu 15.6. 2007.

(laki numero 630/21.8.1998 § 20.)

Hamarus 2006, Jyväskylä studies in education, psychology and social research, ISSN 0075-4625;288.

LIITE 1: Kyselylomake

Ympyröi oikea vaihtoehto

Olen   tyttö   poika

Kirjoita erilaisia kiusaamistapoja, joita olet havainnut luokassasi/koulussasi?

Mitkä ovat mielestäsi tyttöjen käyttämiä kiusaamistapoja?

Mitkä ovat mielestäsi poikien käyttämiä kiusaamistapoja?

Mikä on oma mielipiteesi kiusaamisen syistä, miksi sinua tai ystävääsi on kiusattu koulussa?

Kirjoitelman runko

Pyydän sinua nyt kirjoittamaan omia kokemuksia ja havaintoja kiusaamisesta. Kaikkien kirjoitukset käsitelen nimettömästi ja luottamuksellisesti. Kukaan koulussasi ei saa tietää, mitä juuri sinä olet kirjoittanut. Voit kirjoittaa mitä tahansa koulukiusaamiseen liittyvää, itseäsi tai ystäväsi tarinan kiusaamisesta, millaista kiusaaminen on ollut ja millaisia vaikutuksia sillä on ollut sinuun tai ystävääsi. Kirjoitathan selkeällä ja huolellisella käsialalla.

KIITOS VASTAUKSESTASI!

LIITE 2. Lomake koulukiusaamisen dokumentoimiseksi

KIRJAUS AMMATTIOPISTO LUOVIN _____ YKSIKÖSSÄ
TAPAHTUNEESTA KOULUKIUSAAMISTEOSTA TAI VÄKIVALLASTA

Tapahtuma-aika ____/____/20____ kello _____

Selvitysaika ____/____/20____ kello _____

1. Kiusaamis- tai väkivaltatilanteessa osallisina olleiden nimet

---

---

2. Mitä sinulle tehtiin? Kuka tai ketkä teki? _____

---

3. Mitä sinä teit tilanteessa? _____

---

4. Kiusaamistilanteen todistajat

---

5. Miten haluat tämän asian selvitettävän? _____

---

6. Koulun toimenpiteet, käsittelijät ja mahdollinen raportti _____

---

7. Tiedottaminen. Keitä on informoitu? _____

---

8. Kiusaamisen tekijöitten/tekijän tai väkivallan tekijöitten/tekijän selostus tapahtuneesta _____

9. Tutkintapyyntö poliisille _____

---

10. Kiusaamistapahtuman jatko seuranta (miten ja kuka hoitaa) _____

_____ / _____ / 20_____

Missä

Yksikön johtajan allekirjoitus

_____

nimenselvennös

_____

asema

Oppilaitoksen leima

